

EUROPEAN UNION SUPPORT FOR GOOD GOVERNANCE OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

SUPORTUL UNIUNII EUROPENE PENTRU BUNA GUVERNARE A DEZVOLTĂRII DURABILE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Cornelia CRUCERESCU, Dr., conf. univ.
Universitatea Tehnică a Moldovei, Republica Moldova

Abstract. Dezvoltarea durabilă este un angajament global. Guvernele mondiale sunt preocupate de aplicarea celor mai bune mecanisme de implementare a obiectivelor de dezvoltare durabilă, care sunt foarte diverse în funcție de nivelul de dezvoltare al țărilor. Decalajul este mare. Țările dezvoltate își pregătesc terenul pentru o neutralitate climatică și o eră digitală, pe când cele mai puțin dezvoltate încă se mai confruntă cu foametea și sărăcia. Spiritul dezvoltării durabile este bazat pe solidaritate la nivel mondial și responsabilitate comună pentru ca nimeni să nu fie lăsat în urmă. Prin politica sa de vecinătate Uniunea Europeană contribuie la prosperitatea statelor vecine. În această lucrare este analizat impactul suportului Uniunii Europene pentru buna guvernare a dezvoltării durabile în Republica Moldova.

Mulțumiri: Cercetarea este finanțată de Programul Erasmus+, Acțiunea Jean Monnet Module „Dezvoltarea industrială durabilă în contextul integrării europene”, EU4SID, nr.ref. 610848-EPP-1-2019-1-MD-EPPJMO-MODULE.

"Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru elaborarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi trasă la răspundere pentru orice utilizare a informațiilor conținute în aceasta."

Cuvinte cheie: integrare europeană, ODD17, guvernare, parteneriat, finanțare, planificare strategică.

Introducere

Dezvoltarea durabilă și protecția mediului, evitarea schimbărilor și cataclizmelor climatice nu pot fi realizate izolat, doar într-un loc sau într-o țară anume. Poluarea apei și aerului, încălzirea globală, distrugerea ecosistemelor nu au hotare. Înțelegerea acestor pericole care amenință întreaga planetă și omenire, au solidarizat țările Organizației Națiunilor Unite (ONU) pentru semnarea în 2015 a Agendei de dezvoltare durabilă (Agenda ONU 2030), angajându-se să pună în aplicare până în 2030 cele 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD).

ODD sunt complexe și ținesc spre soluții tridimensionale de ordin economic, social și ecologic. Ținând cont de natura internațională a dezvoltării durabile și de amploarea antrenării guvernelor mondiale în găsirea soluțiilor potrivite pentru fiecare țară, tot mai mult se acordă atenție celui de-al patrulea aspect al dezvoltării durabile și anume: Guvernanța pentru dezvoltarea durabilă. În Agenda ONU 2030 angajamentele privind guvernanța pentru dezvoltarea durabilă sunt reflectate în ODD 17, intitulat „Parteneriat pentru realizarea obiectivelor: consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă”.

Cele 19 ținte ale ODD 17 sunt grupate pe cinci domenii de transformare durabilă și orientează guvernele țărilor să-și găsească propriul traseu de guvernare către o dezvoltare durabilă. Aceste domenii sunt: i) finanțarea (5 ținte), ii) tehnologiile (3 ținte), iii) dezvoltarea capacităților (1 țină), iv) comerțul (3 ținte) și v) aspectele sistemice: coerența instituțională și a politicilor (3 ținte); parteneriate cu mai multe părți interesate (2 ținte) și acumularea de date, monitorizare și responsabilitate (2 ținte). Mai mult, țările dezvoltate sunt încurajate să susțină țările în curs de dezvoltare și pe cele mai puțin dezvoltate pentru asigurarea unei bune guvernante pentru dezvoltarea durabilă, astfel asigurându-se că nimeni nu este lăsat în urmă.

Asistența oficială pentru dezvoltare a Uniunii Europene

Problemele globale impun soluții globale. Această abordare necesită și colaborare, respectiv finanțare internațională pentru atingerea obiectivelor din Agenda 2030. Uniunea Europeană (UE) își propune să se afle în prima linie a coordonării eforturilor internaționale în direcția construirii unui sistem financiar care să sprijine creșterea economică durabilă.

Potrivit țintei 17.2 a ODD17, până în anul 2030, țările dezvoltate își vor implementa pe deplin angajamentele privind asistența oficială de dezvoltare, inclusiv angajamentul mai multor țări dezvoltate de a atinge ținta de 0,7 la sută a Asistenței oficiale pentru dezvoltare (AOD) din Produsul național brut (PNB) pentru țările în curs de dezvoltare și între 0,15 și 0,20 la sută din AOD/PNB pentru țările cele mai puțin dezvoltate; furnizorii AOD sunt încurajați să ia în considerare stabilirea unei ținte constând în asigurarea a cel puțin 0,20 la sută din AOD/PNB pentru țările cele mai puțin dezvoltate. [2]

Asistența oficială pentru dezvoltare constă în granturi sau împrumuturi care sunt acordate de sectorul oficial cu scopul de a promova dezvoltarea economică și bunăstarea în țările beneficiare. Plățile înregistrează transferul internațional efectiv de resurse financiare, sau de bunuri sau servicii evaluate pe costul donatorului. Lista țărilor și teritoriilor eligibile pentru a primi AOD este stabilită de Comitetul de asistență pentru dezvoltare al Organizației pentru cooperare și dezvoltare economică (OCDE).

Potrivit datelor Eurostat se constată că ținta de 0,7% a AOD/PNB în mediu pe țările EU-27 până în anul 2019 încă nu a fost atinsă, totodată trei țări ale UE: Danemarca, Luxemburg și Suedia pe parcursul anilor 2015-2019 au înregistrat valori mai mari de 0,7% ai acestui indicator (Figura 1).

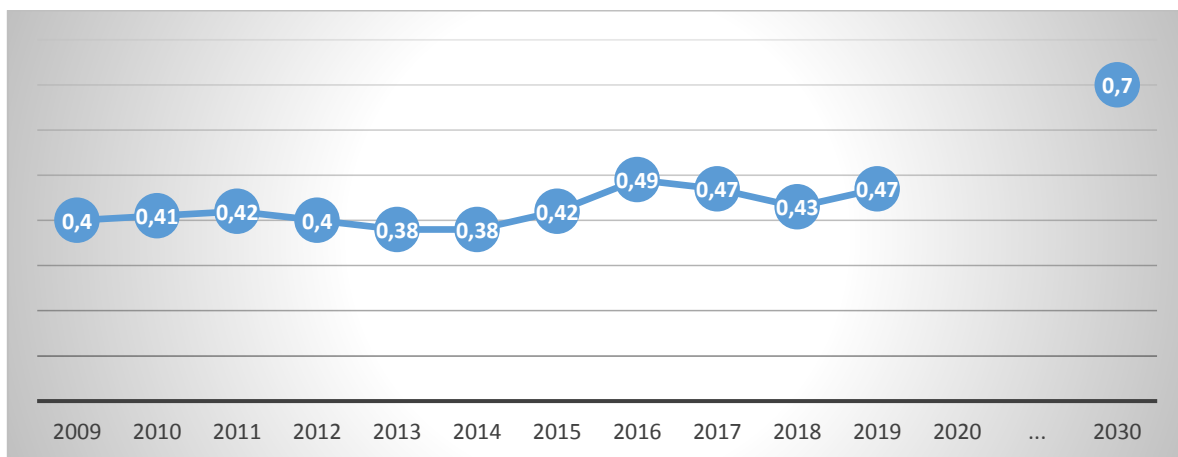

Figura 1. Evoluția ponderii AOD din PNB pentru EU-27, 2009-2019, %

Sursa: Prelucrat de autor în baza informației Eurostat.

Rolul UE în asistența externă a R. Moldova pentru dezvoltarea durabilă.

După semnarea Agendei ONU 2030, fiecare țară își ajustează ODD și țintele respective la specificul său. În ce privește R. Moldova, la momentul evaluării concordanței dintre ODD și politicile de țară, care a fost realizată în 2017, doar 4 din 19 ținte ale ODD17 au fost identificate ca fiind parțial aliniate la agenda națională și care, reieșind din importanța acestora pentru a asigura implementarea dezvoltării durabile, necesită a fi adaptate la documentele naționale de politici. [1]

Astfel, ținta 17.1 se concentrează pe mobilizarea resurselor financiare, ca o condiție de bază pentru implementarea ODD; ținta 17.17 se referă la crearea parteneriatelor și participarea mediului de afaceri și a societății civile în procesul de luare a deciziilor, pentru a asigura că politicile și, respectiv, resursele publice sunt planificate, elaborate și implementate în baza evidențelor, în mod transparent, eficient, eficace și responsabil; ținta 17.18, împreună cu ținta 17.19, este una dintre țintele de bază pentru definirea, formularea, măsurarea, monitorizarea și evaluarea tuturor ODD. [1]

Conform datelor statistice ale Organizației pentru Cooperare și dezvoltare economică (OCDE), R. Moldova este în top zece țări din Europa (locul 6) beneficiare ale asistenței externe pentru dezvoltare, cu o medie pentru anii 2015-2017 de 3% din totalul asistenței pe regiune. Principalii

donatori în această perioadă au fost Uniunea Europeană, Agențiile ONU, Banca Mondială, Agenția SUA pentru Dezvoltarea Internațională (USAID), ADA, Consiliul European, SDC, Guvernul Republicii Federale Germania, Guvernul Suediei, Guvernul Japoniei, Fondul Global de Combatere a HIV/SIDA, Tuberculozei și Malariei, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) și Banca Europeană de Investiții (BEI.)

Asistența oferită de către partenerii de dezvoltare ai R. Moldova, reprezintă un catalizator pentru dezvoltarea economiei naționale, o sursă importantă pentru implementarea proiectelor prioritare de infrastructură, un suport pentru elaborarea politicilor sectoriale în contextul armonizării cu acquis-ul UE, dar și o oportunitate pentru fortificarea capacităților. Analiza după tipurile de asistență externă alocate în perioada 2015-2018, demonstrează că 37,5 % au fost alocate pentru asistență tehnică, 24,2 % - pentru suport pentru proiecte, 38 % - pentru altele și 0,3% - pentru suport bugetar. [4]

Cele mai complexe acorduri bilaterale de asistență pentru dezvoltarea durabilă în R.Moldova sunt cele semnate cu UE și ONU. Cooperarea cu UE se bazează pe prioritățile stabilite în Acordul de Asociere, iar asistența oferită de UE este programată anual.

În perioada 2015-2019 UE a fost unul din cei mai importanți și mari parteneri de dezvoltare ai R. Moldova, care a oferit suport pentru realizarea eficientă a activităților de dezvoltare durabilă. Asistența a fost oferită în baza Cadrului Unic de Asistență pentru R.Moldova 2014-2017-2020 (SSF), care reprezintă unul dintre instrumentele UE pentru susținerea implementării Agendei de Asociere.

Bugetul estimativ al SSF 2014-2020 constituie 610 mln – 746 mln euro și este distribuit pe priorități. Resursele planificate estimativ pentru perioada 2014-2017 au fost de 335 mil – 410 mil euro, iar pentru perioada 2017-2020 valoarea lor a constituit 284 mil -348 mil euro. Asistența a fost oferită urmând procedurile de programare anuală conform priorităților stabilite. (Tabelul 1). [3]

Pentru anii 2014-2017 cea mai valoroasă contribuție, 90%, a fost pentru reforma administrației publice. Pentru perioada 2017-2020 35% din finanțare a fost destinată valorificării oportunităților de dezvoltare economică, creștere durabilă și inclusivă și 25% - pentru conectivitate, eficiență energetică, mediu și schimbări climatice.

Tabelul 1.

Domenii prioritare și bugetul estimativ al Cadrului Unic de Asistență pentru Republica Moldova (SSF) 2014-2017 și 2017-2020.

Domeniile prioritare 2014-2017	Valoarea estimativă a contribuției, %, 2014-2017	Domeniile prioritare 2017-2020	Valoarea estimativă a contribuției, %, 2017-2020
Reforma administrației publice	90%	Oportunități de dezvoltare economică , inclusive de creștere economică durabilă și incluzivă	35%(99.4-121.8 mil euro)
Agricultură și dezvoltare rurală	30%	Consolidarea instituțiilor și a bunei guvernări, inclusive a statului de drept și a securității	15% (42.6- 52.2 mil euro)
Reforma poliției și managementul poliției de frontieră	20%	Conectivitate, eficiență energetică, mediu și schimbări climatice	25 % (71-87 mil euro)
Suport complementar: - Dezvoltarea capacităților și consolidare instituțională; - Societate civilă	20%	Mobilitatea și contactul people-to-people, inclusiv asistența pentru implementarea punctelor de referință a Planului de Acțiuni pentru Regimul Liberalizat de Vize, pentru educație, instruire și cercetare	10% (28.4- 34.8 mil euro)
	15%	Asistența complementară pentru dezvoltarea instituțiilor și capacităților	5% (14.2-17.4 mil euro)
	≤5%	Asistența complementară pentru dezvoltarea societății civile	5% (14.2-17.4 mil euro)
		Asistența complementară pentru dezvoltarea de comunicare strategică	5% (14.2-17.4 mil euro)

R. Moldova beneficiază de această finanțare în calitate de țară membră a Parteneriatului estic. Cooperarea UE cu țările Parteneriatului Estic este parte din politica europeană de vecinătate (PEV) și este implementată prin programe regionale, inclusiv prin inițiative de branding ale UE. [6]

O astfel de inițiativă este Programul EU4Business – care sprijină întreprinderile mici și mijlocii din țările Parteneriatului Estic prin:

- Accesul la finanțe (A2F): împrumuturi concesionate prin bănci naționale; microfinanțare pentru întreprinderile casnice; mici subvenții acordate IMM; instruirea personalului de la băncile naționale pentru a servi mai bine IMM; instruirea IMM în domeniul educației financiare
- Servicii de dezvoltare a afacerilor (BDS): oferirea de consiliere directă și instruire IMM; instruirea și consolidarea capacităților dintre organizațiile naționale de sprijinire a afacerilor; stabilirea incubatoarelor de afaceri pentru start-up-uri; dezvoltarea de clustere de afaceri pentru sprijin și dezvoltare reciprocă; sprijinirea guvernelor în identificarea de noi piețe; consolidarea capacităților organizațiilor de sprijin pentru export.
- Crearea mediului propice afacerilor (BEE): promovarea reformei de reglementare și a celor mai bune practice; consolidarea capacității în rândul factorilor de decizie și de reglementare; încurajarea dialogului public-privat; informarea companiei despre procesele de reformă și regulile / procedurile.

În anul 2019, în cadrul Programul EU4Business, în R. Moldova au fost atinse mai multe rezultate, așa ca: 27 proiecte susținute; 21 930 locuri de muncă create; 19531 IMM susținute, din care 28,71% în proprietatea femeilor; suportul financiar al UE a constituit 144,13 mln. euro; cifra de afaceri totală a IMM susținute a fost de 1,99 mlrd. Euro.

O altă inițiativă de brand a UE pentru EaP este Programul EU4Digital care implementează cooperarea pentru armonizarea piețelor digitale în Parteneriatul Estic și dezvoltarea economiei digitale. Obiectivul noului program este de a sprijini cooperarea pe teme prioritare, inclusiv: regulile de telecomunicații; inovare digitală și ecosisteme de start-up; competențe digitale; servicii de încredere și securitate cibernetică; e-sănătate; și eTrade, care include eCommerce, eCustoms și eLogistics.

Printre realizările proiectului în R. Moldova se numără: implementarea sistemului automatizat de informare în sectorul medical care permite spitalelor să gestioneze în timp real informații despre mișcarea fondurilor, stocurile de medicamente, produse de igienă și chiar date despre starea de sănătate a fiecărui pacient; implementarea instrumentelor electronice pentru certificate de vaccinare și sisteme de informații pentru gestionarea stocurilor de vaccinuri; inițierea dezvoltării sistemului de schimb de date vamale; dezvoltarea serviciilor fiscale electronice.

Cel mai recent Program european lansat este EU4Environment, care sprijină țările parteneriatului estic să-și păstreze capitalul natural și să sporească bunăstarea mediului, sprijinind acțiuni legate de mediu. EU4Environment ajută R. Moldova să dezvolte strategii de investiții ecologice, cum ar fi: finalizarea legilor privind evaluarea strategică de mediu și evaluarea impactului asupra mediului; implementarea acțiunilor de ecologizare a IMM; evaluarea achizițiilor publice durabile și etichetarea ecologică; elaborarea strategiei de gestionare a deșeurilor; consolidarea reglementărilor ecologice pentru întreprinderi și asigurarea conformității; consolidarea dialogurilor politice privind finanțarea și investițiile ecologice, susținerea gestionării cheltuielilor publice de mediu; evaluarea și consolidarea capacității administrative și dezvoltarea indicatorilor de creștere ecologică.

Printre realizările Programului EU4Environment în R. Moldova pot fi menționate activitățile: a fost elaborat Decretul guvernamental privind Achizițiile Publice Durabile; ONG „EcoContact” lucrează la elaborarea Regulamentului privind etichetarea ecologică; este în proces procedura de evaluare a cadrului de politici naționale și a potențialului de eco-inovare în sectoarele prioritare IMM; este în proces de implementarea Programul EcoIMM (ODIMM).

De rând cu Programele sus menționate, sunt implementate și programele EU4Energy, EU4Innovation, EU4Youth. Prin implementarea programelor sale, UE contribuie la eliminarea decalajului dintre țara noastră și țările mai dezvoltate privind planificarea strategică și buna guvernare pentru dezvoltarea durabilă, bazându-se pe experiența UE și bunele practice în domeniu. Suportul financiar face ca aceste schimbări să fie realizate într-un ritm mai rapid și mai calitativ.

Concluzii

Printre cele mai mari realizări pentru buna guvernare privind dezvoltarea durabilă în Republica Moldova putem menționa:

- pe domeniul finanțare: a fost modernizat sistemul fiscal național; s-a înregistrat o creștere semnificativă a colectării impozitelor și taxelor; a fost îmbunătățit cadrul legal fiscal și vamal;
- pe domeniul tehnologiilor: R. Moldova a devenit țară parteneră în Programul Orizont 2020, actual Orizont Europe beneficiind de aceleași drepturi de participare și aplicare ca și țările Uniunii Europene; R. Moldova face parte din diverse proiecte internaționale în domeniul cercetării, sprijinirii inovării și promovării cooperării internaționale în domeniul accesului la știință și tehnologie; țara noastră este una dintre cele mai dinamice piețe din sectorul comunicațiilor electronice;
- pe domeniul consolidarea capacităților: s-au consolidat capacitățile naționale de coordonare și gestionare a asistenței externe; s-a consolidat mecanismul național de atragere și coordonare a asistenței pentru dezvoltare durabilă bazat pe parteneriate bilaterale și multilaterale;
- pe domeniul date, monitorizare și responsabilitate: s-a realizat alinierea Politicii privind calitatea informațiilor la principiile care asigură că statisticile oficiale sunt conforme cu cerințele Codului de practică al statisticii europene și cu principiile fundamentale ale statisticii oficiale; au fost naționalizați 338 de indicatori ai ODD, iar sistemul național de colectare a datelor a fost parțial ajustat conform indicatorilor naționalizați.

Totodată mai există rezerve care trebuie valorificate. Printre opțiunile pentru sporirea progresului bunei guvernări pentru dezvoltarea durabilă în R. Moldova putem menționa:

- Asigurarea unei stabilități politice pentru a influența procesul de dezvoltare a mecanismelor ce asigură coerența politicilor de dezvoltare durabilă;
- Ajustarea politicilor naționale la ODD;
- Aprobarea Strategiei Naționale de Dezvoltare “Moldova 2030”;
- Dezvoltarea sistemului național de planificare strategică cu accent pe specializarea inteligentă și integrarea sectoarelor naționale în lanțurile valorice internaționale;
- Includerea procedurii de estimare a costurilor în procesul de elaborare a politicilor și formulare a strategiilor sectoriale;
- Promovarea acordurilor de asistență externă și ulterior restructurarea, extinderea proiectelor în derulare;
- Creșterea capacităților de absorbție și valorificare eficientă a asistenței oferită de partenerii de dezvoltare;
- Extinderea parteneriatelor economice internaționale pentru a crește exporturile de produse și servicii moldovenești;
- Dezvoltarea sistemului de colectare a datelor de la instituțiile naționale și regionale pentru măsurarea progreselor în atingerea ODD.

Referințe:

1. Adaptarea Agendei 2030 de Dezvoltare Durabilă la contextul Republicii Moldova, Guvernul Republicii Moldova și ONU Moldova, martie 2017.
2. Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030, [online], [citat 10.2021]. Disponibil: <https://cancelaria.gov.md/ro/apc/agenda-de-dezvoltare-durabila-2030>
3. Cadrul Unic de Asistență ale UE pentru RM (2017-2020)/ Programming of the European Neighbourhood Instrument (ENI) – 2017-2020 - Single Support Framework for EU support to Moldova (2017-2020), [online], [citat 10.2021]. Disponibil: https://www.mf.gov.md/sites/default/files/UE%20CUS%20single_support_framework_2017-2020_0.pdf
4. Raportul de Evaluare națională voluntară a progresului privind implementarea agendei 2030, [online], [citat 10.2021]. Disponibil: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/vnr_2020_ro.pdf
5. Strategia europeană comună de cooperare pentru dezvoltare pentru RM (actualizat în 2018)/European Joint Development Cooperation Strategy (Joint Programming Document) For the Republic of Moldova, [online], [citat 10.2021]. Disponibil: <https://www.mf.gov.md/ro/content/documente-strategice>
6. https://eeas.europa.eu/sites/default/files/regional-east_c_2017_5408_annex_en1.pdf
7. <https://ec.europa.eu/eurostat>